

които раздрусаха из основа Балканите и Европа, би бил съвсем друг.

Но тук ние сме длъжни да отворим една малка скоба. През всичкото време, а особено през последните години на неговото царуване, върху главата на Фердинанда се е сипало тежкото обвинение, че той е бил оръдие на чужди интереси, че е бил австро-германски агент на Балканите. Това обвинение, обаче, колкото и да е намирало привидно потвърждение в отделните събития, е било незаслужено от него. Това обвинение е било лансирано и поддържано от русофилските партии в България, като реакция срещу русофобската политика на Фердинанда и тесните и интимни връзки, които той поддържаше с правителствата на Централните империи. А кое караше Фердинанда да поддържа тия връзки и да води тази политика, както и да превърне своя дворец в огнище на русофобските идеи в България — това ние видяхме в предшестващите редове. Ние мислим, че нито през един момент на цялото свое царуване Фердинанд не е играл съзнателно ролята на оръдие на когото и да било, че той не е бил агент на ничия чужда политика в България и на Балканите. Преди всичко един човек с неговия характер и неговия темперамент, с неговото болезнено честолюбие и неговите безмерни амбиции не подхожда за такава една роля. Напротив, Фердинанд е имал внушеното му от окръжаващите го ласкатели убеждение, че той е един от най-великите дипломати на Европа през XX век, и че със своята хитрост той използва другите, правейки ги оръдия на своята собствена политика. А коя бе тази негова политика, ние видяхме. Тя не бе нито политика на българския народ, нито политика на Централните империи, ни на Антантата. Тя бе негова собствена лична и дина-